

Nabór wniosków z rezerwy KFS 2023

Powiatowy Urząd Pracy w Środzie Wielkopolskiej ogłasza II nabór wniosków o przyznanie środków z **rezerwy Krajowego Funduszu Szkoleniowego (KFS)** na kształcenie ustawiczne pracowników i pracodawcy. W związku z oszczędnościami powstałymi w wyniku zakończonego naboru w dniu 2 czerwca 2023 roku Urząd dysponuje niewykorzystaną kwotą przyznanego limitu.

Nabór potrwa w terminie od 21 czerwca do 23 czerwca 2023 r.

Szczegółowy opis poniżej:

Krajowy Fundusz Szkoleniowy /KFS / 2023

Pracodawca zainteresowany uzyskaniem środków z KFS składa Wniosek w powiatowym urzędzie pracy właściwym ze względu na siedzibę pracodawcy albo miejsce prowadzenia działalności (o ile spełnia warunek bycia pracodawcą).

Powiatowy Urząd Pracy w Środzie Wielkopolskiej ze środków KFS może dofinansować działania, na rzecz kształcenia pracowników zatrudnionych w firmach działających na terenie miasta Środy Wielkopolskiej i powiatu średzkiego.

Na wniosek pracodawcy, na podstawie umowy, urząd może przyznać środki z KFS na sfinansowanie kosztów, o których mowa w art. 69a ust. 2 pkt 1 *ustawy z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*, w wysokości 80% tych kosztów, nie więcej jednak niż 300% przeciętnego wynagrodzenia w danym roku na jednego uczestnika, a w przypadku mikroprzedsiębiorstw w wysokości 100%, nie więcej jednak niż 300% przeciętnego wynagrodzenia w danym roku na jednego uczestnika.

Z uwagi na duże zainteresowanie dofinansowaniem KFS Powiatowy Urząd Pracy w Środzie Wielkopolskiej będzie finansował koszty kształcenia ustawicznego w 2023 r. **w kwocie do 4.000,00 zł na osobę.**

Jeżeli w treści priorytetu zawarto sformułowania odnoszące się bezpośrednio do pracowników skorzystać z niego mogą zarówno pracownicy jak i pracodawcy. Umowa może zostać zawarta tylko na działania wymienione w art. 69a ust. 2 pkt 1 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, które jeszcze się nie rozpoczęły.

Termin kształcenia ustawicznego nie może rozpocząć się wcześniej niż 45 dni licząc od dnia złożenia wniosku.

Kształcenie ustawiczne powinno zakończyć się do dnia 30 listopada 2023 roku (nie dotyczy studiów podyplomowych) oraz w tym roku musi zostać sfinansowane ze środków przyznanych na ten cel (w uzasadnionych przypadkach może zostać wydłużony).

Priorytety wydatkowania środków rezerwy KFS wynikające z decyzji Rady Rynku Pracy w roku 2023

- A. Wsparcie kształcenia ustawicznego pracowników Centrów Integracji Społecznej, Klubów Integracji Społecznej, Warsztatów Terapii Zajęciowej, Zakładów Aktywności Zawodowej, członków lub pracowników spółdzielni socjalnych oraz pracowników zatrudnionych w podmiotach posiadających status przedsiębiorstwa społecznego wskazanych na liście/rejestrze przedsiębiorstw społecznych prowadzonym przez MRiPS.
- B. Wsparcie kształcenia ustawicznego osób z orzeczoną stopniem niepełnosprawności.
- C. Wsparcie kształcenia ustawicznego w obszarach/branżach kluczowych dla rozwoju powiatu/województwa wskazanych w dokumentach strategicznych/planach rozwoju.
- D. Wsparcie kształcenia ustawicznego instruktorów praktycznej nauki zawodu bądź osób mających zamiar podjęcia się tego zajęcia, opiekunów praktyk zawodowych i opiekunów stażu uczniowskiego oraz szkoleń branżowych dla nauczycieli kształcenia zawodowego.
- E. Wsparcie kształcenia ustawicznego osób, które mogą udokumentować wykonywanie przez co najmniej 15 lat prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, a którym nie przysługuje prawo do emerytury pomostowej

Urząd pracy może przeznaczyć środki KFS na finansowanie działań obejmujących kształcenie ustawiczne pracowników i pracodawcy, na które składają się:

- a) określenie potrzeb pracodawcy w zakresie kształcenia ustawicznego, w związku z ubieganiem się o sfinansowanie tego kształcenia ze środków KFS,

- b) kursy i studia podyplomowe realizowane z inicjatywy pracodawcy lub za jego zgodą,
- c) egzaminy umożliwiające uzyskanie dokumentów potwierdzających nabycie umiejętności, kwalifikacji lub uprawnień zawodowych,
- d) badania lekarskie i lub psychologiczne wymagane do podjęcia kształcenia lub pracy zawodowej po ukończonym kształceniu,
- e) ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków w związku z podjętym kształceniem.

Przy rozpatrywaniu wniosków uwzględnia się w oparciu o § 6 ust. 5 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 maja 2014 r. w sprawie przyznawania środków z Krajowego Funduszu Szkoleniowego (Dz.U. z 2018 r. poz. 117):

- 1) zgodność dofinansowywanych działań z ustalonymi priorytetami wydatkowania środków KFS na dany rok;
- 2) zgodność kompetencji nabywanych przez uczestników kształcenia ustawicznego z potrzebami lokalnego lub regionalnego rynku pracy;
- 3) koszty usługi kształcenia ustawicznego wskazanej do sfinansowania ze środków KFS w porównaniu z kosztami podobnych usług dostępnych na rynku;
- 4) posiadanie przez realizatora usługi kształcenia ustawicznego finansowanej ze środków KFS certyfikatów jakości oferowanych usług kształcenia ustawicznego;
- 5) w przypadku kursów - posiadanie przez realizatora usługi kształcenia ustawicznego dokumentu, na podstawie którego prowadzi on pozaszkolne formy kształcenia ustawicznego;
- 6) plany dotyczące dalszego zatrudnienia osób, które będą objęte kształceniem ustawicznym finansowanym ze środków KFS;
- 7) możliwość sfinansowania ze środków KFS działań określonych we wniosku, z uwzględnieniem limitów, o których mowa w art. 109 ust. 2k i 2m ustawy.

Wniosek pozostawia się bez rozpatrzenia o czym informuje się pracodawcę na piśmie, w przypadku:

- 1) niepoprawienia wniosku we wskazanym przez Urząd terminie lub
- 2) niedołączenia załączników wymaganych zgodnie z § 5 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 maja 2014 r. w sprawie przyznawania środków z Krajowego Funduszu Szkoleniowego (Dz.U. z 2018 r. poz. 117) .

UWAGA !!

- Przed wypełnieniem wniosku należy zapoznać się z „*Zasadami przyznawania środków z Krajowego Funduszu Szkoleniowego na kształcenie ustawiczne pracowników i pracodawcy w Powiatowym Urzędzie Pracy w Środzie Wielkopolskiej w roku 2023*”
- Instytucja szkoleniowa wypełnia załącznik nr 4 i nr 9 do wniosku, w przypadku ubiegania się o kurs/szkolenie.
- Organizator studiów podyplomowych wypełnia załącznik nr 4 i nr 10 do wniosku, w przypadku ubiegania się o studia podyplomowe.
- Instytucja egzaminacyjna wypełnia załącznik nr 5 i nr 11 do wniosku, w przypadku ubiegania się o egzamin celem uzyskania kwalifikacji zawodowych.
- W przypadku wniosku składanego przez publiczną placówkę oświatową, w którym do kształcenia przewidziany jest Dyrektor placówki konieczne jest złożenie oddzielnego wniosku na kształcenie pracowników placówki i oddzielnego wniosku na kształcenie Dyrektora placówki. Powyższe wynika z faktu udzielania dofinansowania pracodawcy, zgodnie z przepisami prawa pracodawcą nauczycieli jest placówka oświatowa a pracodawcą Dyrektora placówki jest odpowiednio Wójt/Burmistrz/Starosta, który powołał Dyrektora na to stanowisko.
- To samo dotyczy niepublicznych szkół podstawowych, należy złożyć osobno wniosek na dyrektora i osobno na pracowników (w przypadku dyrektora należy rozgraniczyć kto jest pracodawcą dla dyrektora).
- W przypadku wniosków obejmujących kierowników jednostek organizacyjnych samorządu wniosek powinien podpisać również odpowiednio Wójt/Burmistrz/Starosta (osobny wniosek na kierownika i na pracowników).
- Wnioski złożone przez jednostki organizacyjne powiatu podlegają opiniowaniu przez Radę Rynku Pracy, w związku z czym czas ich oceny może ulec wydłużeniu, o czym pracodawca zostanie poinformowany.

Wniosek wraz z załącznikami można pobrać na stronie internetowej Urzędu

www.srodawielkopolska.praca.gov.pl w Zakładce:

Dokumenty do pobrania → Pracodawcy i przedsiębiorcy → Krajowy Fundusz Szkoleniowy (KFS)

W przypadku trudności podczas wypełniania wniosku, prosimy o kontakt z pracownikiem urzędu, który służy pomocą w zakresie wyjaśniania ewentualnych niejasności i wątpliwości lub telefonicznie pod numerem: 61/ 285-80-32 wew. 37 lub 668-011-897

Wnioski można składać w Powiatowym Urzędzie Pracy w Środzie Wielkopolskiej w wersji papierowej:

1. **przesyłając tradycyjną pocztą na adres: Powiatowy Urząd Pracy ul. Kosynierów 46, 63-000 Środa Wielkopolska, za datę złożenia wniosku uznaje się datę stempla pocztowego.**
2. **w sekretariacie, wymagające potwierdzenia w godzinach pracy Urzędu (wnioski powinny zostać sporządzone w dwóch egzemplarzach, z których jeden zostaje w urzędzie pracy a drugi zostaje u pracodawcy).**

Załączniki :

1. **Zasady przyznawania środków z Krajowego Funduszu Szkoleniowego na kształcenie ustawiczne pracowników i pracodawcy w Powiatowym Urzędzie Pracy w Środzie Wielkopolskiej w roku 2023**
2. **Wniosek z rezerwy KFS 2023**
3. **Dodatkowa strona - dział IV - str.9 wniosku KFS 2023 (pobrać jeżeli występuje taka potrzeba)**
4. **Dodatkowa strona - dział V - str.10,11,12 wniosku KFS 2023 (pobrać jeżeli występuje taka potrzeba)**
5. **Dodatkowa strona - dział VI - str.13 wniosku KFS 2023 (pobrać jeżeli występuje taka potrzeba)**
6. **Załącznik nr 1 do wniosku stanowiący wzór *Oświadczenia wnioskodawcy dotyczące pomocy publicznej***
7. **Załącznik nr 2 do wniosku stanowiący wzór *Oświadczenia o pomocy de minimis lub zaświadczenia o pomocy de minimis***
8. **Załącznik nr 3 do wniosku stanowiący wzór *Formularza informacji przedstawionych przy ubieganiu się o pomoc de minimis***
9. **Załącznik nr 4 do wniosku stanowiący wzór *Programu kształcenia ustawicznego (w przypadku ubiegania się o kurs/szkolenie, studia podyplomowe)***
10. **Załącznik nr 5 do wniosku stanowiący wzór *Zakresu egzaminu (w przypadku ubiegania się o sfinansowanie kosztów egzaminu)***
11. **Kopia dokumentu potwierdzającego oznaczenia formy prawnej prowadzonej działalności – w przypadku braku wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego „KRS” lub Centralnej Ewidencji i Informacji Działalności Gospodarczej „CEIDG” np. może to być: umowa spółki cywilnej wraz z ewentualnymi wprowadzonymi do niej zmianami, regulamin, uchwała, statut w przypadku stowarzyszenia, fundacji czy spółdzielni lub inne dokumenty (właściwe np. dla jednostek budżetowych, szkół, przedszkoli). Ponadto należy dołączyć aktualny wydruk KRS, CEIDG. Wszystkie dokumenty winny być potwierdzone „za zgodność z oryginałem”.**
12. **Wzór dokumentu potwierdzającego kompetencje nabyte przez uczestników, wystawionego przez realizatora usługi kształcenia ustawicznego, o ile nie wynika on z przepisów powszechnie obowiązujących.**
13. **Załącznik nr 6 do wniosku stanowiący wzór *Oświadczenia wnioskodawcy***
14. **Załącznik nr 7 do wniosku stanowiący wzór *Informacji o uczestniku i kosztów kształcenia ustawicznego***
15. **Załącznik nr 8 do wniosku stanowiący wzór *Oświadczenia pracodawcy o spełnieniu wybranych priorytetów***
16. **Załącznik nr 9 do wniosku stanowiący wzór *Informacji z instytucji szkoleniowej wnioskowanej formy wsparcia w ramach KFS (kurs/szkolenie)***
17. **Załącznik nr 10 do wniosku stanowiący wzór *Informacji od organizatora studiów podyplomowych wnioskowanej formy wsparcia w ramach KFS (studia podyplomowe)***
18. **Załącznik nr 11 do wniosku stanowiący wzór *Informacji z instytucji egzaminacyjnej wnioskowanej formy wsparcia w ramach KFS (egzamin)***
19. **Pełnomocnictwo do reprezentowania Pracodawcy w przypadku jego ustanowienia, jeżeli nie wynika ono bezpośrednio z dokumentów rejestracyjnych (należy je przedłożyć w postaci notarialnie potwierdzonej kopii lub kopii potwierdzonej za zgodność z oryginałem przez osobę/osoby udzielającą/e pełnomocnictwa).**
20. **Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy**
21. **Podkategorie do zawodów w Barometrze Zawodów 2023/ Lista zawodów**
22. **Wzór UMOWY KFS 2023**
23. **Wzór - Załącznik nr 1 do umowy**
24. **Wzór - Załącznik nr 2 do umowy**
25. **Wzór - Załącznik nr 3 do umowy**
26. **Wzór - Załącznik nr 4 do umowy**
27. **Wzór - Załącznik nr 5 do umowy**
28. **Wzór - Załącznik nr 6 do umowy**
29. **Wzór – Załącznik nr 5 do Zarządzenia – Karta oceny formalnej wniosku**
30. **Wzór – Załącznik nr 6 do Zarządzenia – Karta oceny merytorycznej wniosku**
31. **Wzór – Załącznik nr 7 do Zarządzenia – Karta sposobu rozpatrzenia wniosku**

KOMENTARZ do PRIORYTETÓW Rady Rynku Pracy wydatkowania środków REZERWY KFS

Priorytet A - Wsparcie kształcenia ustawicznego pracowników Centrów Integracji Społecznej, Klubów Integracji Społecznej, Warsztatów Terapii Zajęciowej, Zakładów Aktywności Zawodowej, członków lub pracowników spółdzielni socjalnych oraz pracowników zatrudnionych w podmiotach posiadających status przedsiębiorstwa społecznego wskazanych na liście/rejestrze przedsiębiorstw społecznych prowadzonym przez MRiPS – bez zmian w stosunku do roku 2022, przeniesiony z tzw. priorytetów Ministra, zmodyfikowany fragment wytycznych dot. przedsiębiorstw społecznych

Podmioty uprawnione do korzystania z środków w ramach tego priorytetu to:

- CIS i KIS to jednostki prowadzone przez JST, organizacje pozarządowe, podmioty kościelne lub spółdzielnie socjalne. Centra i Kluby Integracji Społecznej zatrudniają kadrę odpowiedzialną za reintegrację społeczną i zawodową uczestników. O przyznaniu statusu CIS decyduje Wojewoda, który prowadzi także rejestr tych podmiotów. Ponadto wojewoda prowadzi również rejestr KIS. CIS może prowadzić działalność wytwórczą, handlową

lub usługową oraz działalność wytwórczą w rolnictwie. W związku z tym Centrum zatrudnia pracowników odpowiedzialnych za prowadzenie danej działalności, a ponadto pracownika socjalnego, instruktorów zawodu oraz inne osoby prowadzące reintegrację społeczną i zawodową.

- WTZ mogą być tworzone, przez fundacje, stowarzyszenia i inne podmioty. Działają one w celu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Podmiot prowadzący WTZ zawiera z samorządem powiatu umowę regulującą między innymi warunki i wysokość dofinansowania kosztów utworzenia i działalności warsztatu ze środków PFRON. W WTZ zatrudnieni są psycholodzy, instruktorzy terapii zajęciowej, specjaliści do spraw rehabilitacji lub rewalidacji. Ponadto WTZ może zatrudniać: pielęgniarkę lub lekarza, pracownika socjalnego, instruktora zawodu, a także inne osoby niezbędne do prawidłowego funkcjonowania warsztatu. Pracodawcy zamierzający skorzystać z tego priorytetu powinni wykazać, że współfinansowane ze środków KFS działania zmierzające do podniesienia kompetencji pracowników związane są z ich zadaniami realizowanymi w CIS, KIS, WTZ, ZAZ, przedsiębiorstwie społecznym lub spółdzielni socjalnej.
- Przedsiębiorstwa społeczne wpisane do wykazu przedsiębiorstw społecznych, który zgodnie z ustawą o ekonomii społecznej prowadzony jest przez MRiPS w systemie Rejestr Jednostek Pomocy Społecznej (RJPS), pod adresem https://rjps.mpips.gov.pl/RJPS/RU/start.do?id_menu=59. Wykaz zawiera tylko przedsiębiorstwa społeczne, którym status ten został nadany przez wojewodę, odpowiedniego ze względu na siedzibę podmiotu. Nadanie statusu odbywa się poprzez wydanie decyzji administracyjnej, po wcześniejszej dokładnej weryfikacji spełniania przez wnioskujący podmiot warunków określonych w ustawie o ekonomii społecznej. Z tego względu nie ma konieczności prowadzenia dodatkowej weryfikacji na potrzeby ustalenia czy pracodawca aplikujący o wsparcie spełnia przesłanki niezbędne do uzyskania tego statusu, wystarczy jedynie sprawdzić, czy w momencie składania wniosku figuruje on w rejestrze przedsiębiorstw społecznych. Status przedsiębiorstwa społecznego mogą uzyskać m.in. organizacje pozarządowe (np. fundacje i stowarzyszenia) spółki non-profit, spółdzielnie socjalne, a także kościelne osoby prawne.
- Spółdzielnie socjalne – to podmioty wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego, na tej podstawie można zweryfikować ich formę prawną. Niektóre spółdzielnie socjalne mogą uzyskać status przedsiębiorstwa społecznego. W takiej sytuacji ich uprawnienia do skorzystania ze wsparcia w ramach tego priorytetu można potwierdzić na podstawie listy przedsiębiorstw społecznych, o której mowa powyżej. Bez względu na to, czy spółdzielnia socjalna posiada status przedsiębiorstwa społecznego, jest ona uprawniona do skorzystania ze środków w ramach tego priorytetu.
- Zakłady aktywności zawodowej – to podmioty, które mogą być tworzone przez gminę, powiat oraz fundację, stowarzyszenie lub inną organizację społeczną, decyzję o przyznaniu statusu zakładu aktywności zawodowej wydaje wojewoda. Ze środków w ramach tego priorytetu korzystać mogą wszyscy pracownicy przedsiębiorstw społecznych i ZAZ oraz pracownicy i członkowie spółdzielni socjalnych. Podobnie jak w 2022 r. nie ma potrzeby weryfikowania, czy pracownik, którego przeszkolenie ma być wsparte ze środków KFS należy do grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub do osób wymienionych w art. 4 ust 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych.

Priorytet B - Wsparcie kształcenia ustawicznego osób z orzeczonym stopniem niepełnosprawności

Wnioskodawca składający wniosek o środki w ramach powyższego priorytetu powinien udowodnić posiadanie przez kandydata na szkolenie orzeczenia o niepełnosprawności tj. przedstawić orzeczenie o niepełnosprawności kandydata na szkolenie bądź oświadczenie o posiadaniu takiego orzeczenia. Temat szkolenia/kursu nie jest narzucony z góry. W uzasadnieniu należy wykazać potrzebę nabycia umiejętności.

Priorytet C - Wsparcie kształcenia ustawicznego w obszarach/branżach kluczowych dla rozwoju powiatu/województwa wskazanych w dokumentach strategicznych/planach rozwoju.

Na podstawie dokumentów: **Strategia Rozwoju Powiatu Średzkiego 2015-2024**, **Strategia Rozwoju Gminy Środa Wielkopolska 2021-2030**, jako obszary/branże wymagające szczególnego wsparcia w postaci różnego typu szkoleń na terenie Urzędu uznano:

Obszar / branża	PKD 2007 (przeważające) Pracodawcy
budownictwo	sekcja F kody 41, 42, 43
transport i gospodarka magazynowa	sekcja H kody 49, 52, 53
edukacja	sekcja P kody 85
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	sekcja R kody 90, 91, 93
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	sekcja N kody 79

Pracodawca, aby spełnić wymagania priorytetu powinien wskazać jeden z w/w obszarów/branż i uzyskać wybór kształcenia ustawicznego (załącznik nr 8 do wniosku dot. priorytetu C)

Priorytet D - Wsparcie kształcenia ustawicznego instruktorów praktycznej nauki zawodu bądź osób mających zamiar podjęcia się tego zajęcia, opiekunów praktyk zawodowych i opiekunów stażu uczniowskiego oraz szkoleń branżowych dla nauczycieli kształcenia zawodowego

W ramach tego priorytetu środki KFS będą mogły sfinansować obowiązkowe szkolenia branżowe nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych i nauczycieli praktycznej nauki zawodu zatrudnionych w publicznych szkołach prowadzących kształcenie zawodowe oraz w publicznych placówkach kształcenia ustawicznego i w publicznych centrach kształcenia zawodowego – prowadzonych zarówno przez jednostki samorządu terytorialnego jak również przez osoby fizyczne i osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego. Priorytet ten pozwala również na skorzystanie z dofinansowania do różnych form kształcenia ustawicznego osób, którym powierzono obowiązki instruktorów praktycznej nauki zawodu lub deklarujących chęć podjęcia się takiego zajęcia, opiekunów praktyk zawodowych i opiekunów stażu uczniowskiego. Grupę tę stanowią pracodawcy lub pracownicy podmiotów przyjmujących uczniów na staż bądź osoby prowadzące indywidualne gospodarstwa rolne. Definicja stażu uczniowskiego wskazana w art. 121a ust. 1 i ust. 21 ustawy Prawo oświatowe z dnia 14 grudnia 2016 określa go jako staż w rzeczywistych warunkach pracy jaki -w celu ułatwienia uzyskiwania doświadczenia i nabywania umiejętności praktycznych niezbędnych do wykonywania pracy w zawodzie, w którym kształcą się -mogą w okresie nauki odbywać uczniowie technikum i uczniowie branżowej szkoły I stopnia niebędący młodocianymi pracownikami. W czasie odbywania stażu uczniowskiego opiekę nad uczniem sprawuje wyznaczony przez podmiot przyjmujący na staż uczniowski opiekun stażu uczniowskiego. Rozporządzenie MEN z 22 lutego 2019 roku w sprawie praktycznej nauki zawodu w § 11 ust. 1 określa, że praktyki zawodowe organizowane u pracodawców lub w indywidualnych gospodarstwach rolnych są prowadzone pod kierunkiem opiekunów praktyk zawodowych, którymi mogą być pracodawcy lub wyznaczeni przez nich pracownicy albo osoby prowadzące indywidualne gospodarstwa rolne.

Priorytet E - Wsparcie kształcenia ustawicznego osób, które mogą udokumentować wykonywanie przez co najmniej 15 lat prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, a którym nie przysługuje prawo do emerytury pomostowej.

Priorytet ten promuje działania wobec osób pracujących w warunkach niszczących zdrowie i w szczególności powinien objąć osoby, które nie mają prawa do emerytury pomostowej (w stosunku do lat poprzednich nie ma tu żadnych zmian). Wykaz prac w szczególnych warunkach stanowi załącznik nr 1, a prac o szczególnym charakterze -załącznik nr 2 do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2008 Nr 237, poz. 1656 z późn. zm.)